

Є. К. Карлюга

*студ. I курсу магістратури економіко-правового факультету ОНУ імені І.І.Мечникова
спеціальність «Право»
Науковий керівник: к.ю.н., доц. А. В. Левенець*

ЩОДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ Е-ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Вік, в якому ми живемо, можна сміливо називати віком інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), адже останні існують майже у всіх сферах суспільного життя. Не є виключенням і сфера державного урядування, де застосування ІКТ створило можливості для запровадження нових механізмів функціонування публічної адміністрації. Одним з таких механізмів постає електронна демократія (далі – е-демократія), яка вже тривалий час активно використовується європейськими країнами. Україна також приєдналася до цього шляху і почала втілювати елементи е-демократії у політико-правові реалії життя. Однак процес становлення в нашій державі е-демократії ще не можна назвати завершеним, у зв'язку з чим актуальними є питання щодо особливостей впровадження та практики реалізації е-демократії в Україні, а також майбутні тенденції її розвитку.

Отже, що собою являє таке явище, як е-демократія? Відповідно до теоретичного визначення, е-демократія – це використання ІКТ в демократичних процесах, яке дозволяє посилити участь, ініціативність та залучення громадян на національному, регіональному та місцевому рівнях публічного життя; покращити прозорість демократичного процесу прийняття рішень, а також підзвітність демократичних інститутів; покращити чутливість, зворотну реакцію органів влади на звернення громадян; сприяти публічним дебатам та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень [1].

У класичному розумінні, е-демократія має охоплювати три сфери буття будь-якої держави – електронні парламент, законодавство та правосуддя – і має реалізовуватися за допомогою таких інструментів, як е-посередництво, е-ініціатива, е-вибори, е-референдум, е-голосування, е-консультації, е-звернення, е-опитування [2, с. 29].

Як зазначають дослідники, Україна в процесі запровадження е-демократії вже пройшла чотири етапи (2000–2013 рр.), протягом яких було сформовано механізми електронного уряду; врегульовано питання інформування громадян щодо діяльності державних та місцевих органів влади, створення цими органами власних веб-сайтів та вимог до їх змістовного наповнення; створено інформаційну систему «Електронний уряд» для надання особам інформаційних та інших послуг; введено в дію Державну інформаційну систему електронних звернень громадян [3, с. 10–12]. Протягом цього часу було виявлено цілий ряд

проблем, які заважали втілити у життя положення концепції е-демократії. Серед них виділяють такі: відсутність врегулювання функціонування системи електронного документообігу з використанням електронного цифрового підпису і, в цілому, недосконалість нормативно-правової і методологічної бази е-демократії; обмеженість серед населення доступу до інформаційних ресурсів; повільність процесів інформатизації архівів, що може призвести до поглиблення «інформаційної нерівності» та ін. [4].

З метою подолання зазначених труднощів, урядом України було запропоновано систему заходів, які мали бути запроваджені до 2015 р. До них належали: освоєння технологій інтерактивної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування з фізичними та юридичними особами; організація надання послуг в електронній формі в усіх сферах суспільного життя; створення єдиної загальнодержавної системи електронного документообігу тощо [4]. Результатом запроваджених заходів стали поява е-петицій та е-декларацій, впровадження електронної системи закупівель «ПРОЗОРРО», загальне поширення представництва органів державної влади в соціальних мережах, створення веб-порталів відкритих даних [5].

Однак, незважаючи на певні позитивні кроки, зроблені на шляху до е-демократії, деякі питання залишилися невирішеними. Так, згадуючи про веб-сайти органів державної влади, можна відзначити, що багато з них містять застарілу інформацію, не передбачають реального зворотного зв'язку, через що їх існування зводиться до простого інформування за вже відомим принципом «згори – вниз». Наступним проблемним аспектом є низький рівень залучення громадянського суспільства до процесів е-демократії, що пояснюється, по-перше, різним рівнем доступу до Інтернету; по-друге, відсутністю зацікавленості у взаємодії з суб'єктами владних повноважень загалом та у е-взаємодії зокрема; по-третє, необізнаністю осіб про такі явища, як е-демократія, е-урядування. Актуальним залишається питання «оснащення» е-демократії нормативно-правовою, методологічною та матеріально-технічною базами [1].

Окреслені проблеми знайшли своє відображення у Концепції розвитку електронної демократії, схваленої Кабінетом Міністрів України у 2017 р. Крім констатації наявних проблем, Концепція передбачає розрахований до 2020 р. план дій щодо їх розв'язання. Це, зокрема, розроблення механізму впровадження електронного виборчого процесу, е-референдумів та е-плебісцитів; запровадження посад державних службовців, до компетенції яких віднесено впровадження та реалізацію інструментів електронної демократії; розроблення механізму створення фонду підтримки розвитку електронної демократії; впровадження єдиного веб-порталу використання публічних

коштів; запровадження системи підвищення електронної грамотності для дорослих через проведення мобільних виїзних лабораторій та дистанційного курсу [6]. Вирішення деяких з цих задач, наприклад впровадження е-голосування, постає нагальним питанням сьогодення, особливо беручи до уваги світову епідеміологічну ситуацію.

З огляду на зазначені позиції, можна зробити наступні висновки. В сучасних умовах запровадження е-демократії є закономірним розвитком держави та суспільства, направленим на вирішення таких проблем, як неефективність функціонування класичних інститутів демократії, ступінь недовіри до влади, скорочення обсягів видатків бюджету на утримання державного апарату, інформатизацію суспільства. Саме на вирішення окреслених проблем мають бути спрямовані перспективи розвитку е-демократії в Україні.

Список використаної літератури

1. Електронна демократія. Біла книга державної політики. URL: <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2016/02/Elektronna-demokratiya.pdf> (дата звернення: 04.11.2020).
2. Грицяк Н. В., Жиляєв І. Б., Семенченко А. І. Електронне урядування та електронна демократія : навч. посіб. у 15 ч. Ч. 3: Електронна демократія: основи та стратегії реалізації. Київ : ФОП Москаленко О. М., 2017. 84 с.
3. Грицяк Н. В., Соловійов С. Г. Електронна демократія : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2015. 66 с.
4. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 № 2250-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-p?find=1&text=ресурсів#w1_1 (дата звернення: 04.11.2020).
5. Махначова Н. М. Е-демократія як інструмент розвитку громадянського суспільства та ефективного партнерства в публічній сфері. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1320> (дата звернення: 04.11.2020).
6. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 797-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-p#Text> (дата звернення: 04.11.2020).